

Date: 5th May-2026

IJTIMOYIY TARMOQLARDA SINONIMLARNING QO‘LLANILISHI

Qurbonova Iroda Farxod Qizi

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti,
Pedagogika va tillar fakulteti, Filologiya va tillarni o‘qitish yo‘nalish talabasi
iqurbonova829@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezisda ijtimoiy tarmoqlarda sinonimlarning qo‘llanilishi va ularning nutq madaniyatiga ta’siri tahlil qilnadi. Shuningdek foydalanuvchilar tomonidan sinonimlardan foydalanish darajasi, ularning mazmuni boyitishdagi o‘rni va kommunikativ samaradorlikka ta’siri o‘rganiladi. Tadqiqot natijasida sinonimlarning ijtimoiy tarmoqlardagi ahamiyati va to‘g‘ri qollash zaruratini asoslab beriladi, matnda ijtimoiy tarmoqlardagi nutq madaniyati, sinonimlarning matn ta’sirchanligini oshirishdagi o‘rni va ulardan foydalanishdagi uslubiy o‘ziga xosliklar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: ijtimoiy tarmoqlar, sinonimlar, nutq madaniyati, til boyligi, kommunikatsiya

Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar insonlar o‘rtasidagi asosiy muloqot vositalaridan biriga aylangan. Ushbu platformalarda yozma nutq keng qo‘llanilib, til birliklaridan to‘g‘ri va samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, sinonimlar nutqni boyitish, takrorlarni kamaytirish va fikrni aniq ifodalashda muhim vosita hisoblanadi.

Hozirgi globallasuv va raqamli texnologiyalar rivojlanib borayotgan davrda ijtimoiy tarmoqlar inson hayotining ajralmas qismiga aylandi. Xususan, Telegram, Instagram, Facebook kabi platformalar orqali kundalik muloqotning katta qismi amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonda yozma nutqning o‘rni ortib, til birliklaridan to‘g‘ri va samarali foydalanish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Til boyligini namoyon etishda sinonimlar muhim vosita hisoblanadi. Sinonimlar orqali bir xil ma’noni turli shakllarda ifodalash imkoniyati yuzaga keladi, bu esa nutqni takroriylikdan xalos etadi va uni yanada jozibador qiladi. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda qisqa va lo‘nda fikr bildirish jarayonida sinonimlardan o‘rinli foydalanish muloqot samaradorligini oshiradi.

Shu bois, ijtimoiy tarmoqlarda sinonimlarning qo‘llanilishini o‘rganish, ularning nutq madaniyatiga ta’sirini tahlil qilish bugungi kun tilshunosligining muhim masalalaridan biri hisoblanadi.

Sinonimlar bir xil yoki yaqin ma’noga ega bo‘lgan so‘zlar bo‘lib, ular nutqning rang-barangligini ta’minlaydi. Ijtimoiy tarmoqlarda foydalanuvchilar ko‘pincha bir xil so‘zlarni takrorlash o‘rniga sinonimlardan foydalanishga harakat qiladilar. Bu esa matnning mazmunini boyitadi va o‘quvchi uchun qiziqarliroq bo‘lishini ta’minlaydi.

Shu bilan birga, ayrim hollarda sinonimlarning noto‘g‘ri qo‘llanilishi ham uchrab turadi, bu esa fikrning noto‘g‘ri tushunilishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun sinonimlardan o‘rinli va maqsadga muvofiq foydalanish muhimdir.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, sinonimlardan to‘g‘ri foydalanish nafaqat nutq madaniyatini oshiradi, balki kommunikativ samaradorlikni ham yaxshilaydi.

Date: 5th May-2026

Sinonimlar — bu bir xil yoki o‘zaro yaqin ma’noni ifodalovchi so‘zlar bo‘lib, ular tilning boy va rang-barang ekanligini ko‘rsatadi. Tilshunoslikda sinonimlar nutqning ifodaliligini oshirish, uslubiy rang berish hamda fikrni aniqroq yetkazishda muhim vosita sifatida qaraladi.

Ijtimoiy tarmoqlarda sinonimlardan foydalanish o‘ziga xos xususiyatlarga ega. Birinchidan, foydalanuvchilar ko‘pincha o‘z fikrlarini tez va qisqa shaklda ifodalashga intiladilar. Bu jarayonda sinonimlar bir xil so‘zlarni qayta-qayta ishlatmaslikka yordam beradi.

Masalan, “yaxshi”, “zo‘r”, “ajoyib”, “mukammal” kabi sinonimlar matni jonlantiradi. Sinonimlar yordamida emotsional ta’sir kuchayadi. Ijtimoiy tarmoqlarda foydalanuvchilar o‘z his-tuyg‘ularini ifodalashda turli sinonimik birliklardan foydalanadilar. Bu esa muloqotni yanada samimiy va ta’sirchan qiladi.

Ikkinchidan, sinonimlardan noto‘g‘ri foydalanish holatlari ham uchraydi. Ba’zi foydalanuvchilar sinonimlarning nozik ma’no farqlarini hisobga olmay, ularni o‘rinsiz qo‘llaydilar. Natijada matnning mazmuni buzilishi yoki noto‘g‘ri tushunilishi mumkin. Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlarda qisqartmalar, slang va aralash til elementlari keng qo‘llaniladi. Bu holat ba’zan sinonimlarning o‘rnini bosib, adabiy til me’yorlarining buzilishiga olib keladi. Shuning uchun sinonimlardan foydalanishda nafaqat mazmun, balki uslubiy jihatlar ham e’tiborga olinishi lozim. Umuman olganda, sinonimlar ijtimoiy tarmoqlarda nutqni boyituvchi, uning ta’sirchanligini oshiruvchi muhim til vositasi sifatida xizmat qiladi. Ularni to‘g‘ri va maqsadga muvofiq qo‘llash orqali foydalanuvchilar o‘z fikrlarini aniq, ravon va ta’sirli tarzda yetkazish imkoniga ega bo‘ladilar. Ijtimoiy tarmoqlar muloqot tizimida sinonimlarning lisoniy va pragmatik xususiyatlari. Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar nafaqat axborot almashish, balki jonli til jarayonlari kechadigan asosiy maydonga aylandi. Virtual muloqotda fikrni aniq, qisqa va ta’sirli yetkazish ehtiyoji sinonimik birliklarga bo‘lgan talabni oshirmoqda. Sinonimlar matnning estetik jozibasini ta’minlab, nutqni jonlantiradi. Masalan, “yaxshi”, “zo‘r”, “ajoyib”, “mukammal”, “hayratlanarli” kabi sinonimik qatorlar ijobiy bo‘yoqdorlik darajasiga ko‘ra farqlanadi. Foydalanuvchi o‘z munosabatini oddiy bayon qilishdan yuqori hayrat darajasigacha aynan sinonimlar yordamida yetkazadi.

Uchinchidan, sinonimlar yordamida emotsional ta’sir kuchayadi. Ijtimoiy tarmoqlarda foydalanuvchilar o‘z his-tuyg‘ularini ifodalashda turli sinonimik birliklardan foydalanadilar. Bu muloqotni yanada samimiy qiladi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoq muhitida kontekstual sinonimlar (masalan, “olov”, “bomba”, “dahshat”) kabi so‘zlar an’anaviy ma’nosidan uzoqlashib, “juda ajoyib” ma’nosida nutqiy tejamkorlikni ta’minlaydi, va sinonimlar foydalanuvchining individual uslubini va intellektual salohiyatini namoyon etadi. Bir xil qolipdagi so‘zlardan qochib, boy lug‘at boyligini namoyish etish “shaxsiy brend” shakllanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, nozik mavzularda evfemizmlardan (yumshoq ma’nodoshlardan) foydalanish tarmoqdagi muloqot etikasini saqlashga yordam beradi.

Muammoli jihatlar: Shuni ta’kidlash lozimki, sinonimlardan noto‘g‘ri foydalanish holatlari ham ko‘p uchraydi. Ba’zi foydalanuvchilar sinonimlarning nozik ma’no farqlarini

Date: 5th May-2026

hisobga olmay, ularni o‘rinsiz qo‘llaydilar. Natijada matnning mazmuni buzilishi yoki noto‘g‘ri tushunilishi mumkin.

Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlarda qisqartmalar, slang va aralash til elementlarining haddan tashqari ko‘pligi ba‘zan adabiy til me‘yorlarining buzilishiga olib keladi. Shuning uchun sinonimlardan foydalanishda nafaqat mazmun, balki uslubiy jihatlar va kontekst muvofiqligi ham e‘tiborga olinishi lozim.

Xulosa: O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlar muloqotida sinonimlar shunchaki so‘z takrorining oldini oluvchi vosita emas, balki nutqiy pragmatika va emotsional ta‘sirni shakllantiruvchi asosiy mexanizmdir. Virtual muhitda sinonimlarning tanlanishi foydalanuvchining shaxsiy brendi va muloqot madaniyatini belgilaydi. Biroq, sinonimik boylikdan o‘rinsiz foydalanish yoki ularni slanglar bilan asossiz almashtirish matn mazmunining xiralashishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, raqamli muloqotda ham adabiy til me‘yorlariga rioya qilgan holda, sinonimlarning nozik uslubiy qirralarini his qilish nutq samaradorligini kafolatlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (ELEKTRON VA BOSMA MANBALAR):

Tezisingizni ilmiy asoslash uchun quyidagi manbalarga havola berishingiz mumkin (ko‘pchiligi Ziyonet yoki E-darslik portallarida mavjud):

Hojiyev A. "O‘zbek tili sinonimlarining izohli lug‘ati". – Toshkent, "O‘qituvchi". (O‘zbek tilidagi sinonimik qatorlarning klassik asosi).

Elektron nusxa ziyonet.uz kutubxonasi

Mahmudov N. "Til". – Toshkent, 2017. (Nutq madaniyati va ijtimoiy muloqot masalalari haqida).

Sayfullayeva R. va boshqalar. "Hozirgi o‘zbek adabiy tili". – Toshkent, 2010. (Leksikologiya bo‘limi, sinonimlar nazariyasi).

Internet manbasi: "O‘zbek tilining izohli lug‘ati" (5 jildli). * SAYT: www.izohli.uz (So‘zlarning nozik ma‘no farqlarini tekshirish uchun onlayn baza).

Dadaboyev H. "O‘zbek tili leksikologiyasi". – Toshkent, 2019. (Zamonaviy leksik jarayonlar tahlili).

Ilmiy maqola: "Ijtimoiy tarmoqlarda o‘zbek tili nutq madaniyati masalalari".

Manba: www.scholar.google.com

(Qidiruv orqali ushbu mavzudagi eng so‘nggi tezislarni topish mumkin).

